

для розуміння змісту правового припису. Автор у статті розглядає граматичне, логічне, системне, історичне тлумачення, їх застосування в цивільному праві. У статті вказується на особливості кожного зі способів та порядок їх спільного використання для вирішення проблем правозастосовної практики та забезпечення її єдності.

Ключові слова: тлумачення цивільно-правових норм, граматичний, логічний, системний, історичний спосіб тлумачення цивільно-правових норм.

Резюме

Антошкина В. К. Способы толкования в гражданском праве и их роль в правоприменительной практике.

Данная статья посвящена проблемам толкования в гражданском праве, в частности способам толкования. Проанализировав многочисленные научные источники, автор констатирует отсутствие единых подходов к данному вопросу. Важность четкого определения данной проблематики заключается в том, что именно способы толкования дают нам тот алгоритм, инструментарий, который необходим для понимания содержания правового предписания. Автор в статье рассматривает грамматическое, логическое, системное, историческое толкование, их применение в гражданском праве. В статье указываются особенности каждого из способов и порядок их общего использования для решения проблем правоприменимой практики и обеспечения ее единства.

Ключевые слова: толкование гражданско-правовых норм, грамматический, логический, системный, исторический способы толкования гражданско-правовых норм.

Summary

Antoshkina V. Methods of interpretation in civil law and their role in enforcement practice.

This article is devoted to problems of interpretation in civil law, including methods of interpretation. After analyzing numerous scientific sources the author finds no common approaches to this issue. The importance of a clear definition of this problem is that it means give us the interpretation algorithm tools necessary for understanding the meaning of the laws. The author of the article considers the grammatical, logical, systematic, historical interpretation and their application in civil law. The article highlights the characteristics of each of the methods and procedures of their share to solving the problems of law enforcement and ensure its unity.

Key words: interpretation of civil law, grammatical, logical, systematic, historical method of interpretation of civil law.

УДК 346.5 : 342.951 (477)

С. І. БЕВЗ

Світлана Іванівна Бевз, кандидат юридичних наук, доцент

ДО ПИТАННЯ ПРО СУТНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Трансформація економічних відносин, що відбувалася останні 25 років у нашій державі, зумовила нове розуміння господарських відносин, господарської діяльності та сфери господарювання в цілому. Розбудова ринкових відносин, активні інтеграційні процеси, в яких бере участь Україна, постійні зміни законодавства ускладнюють процеси функціонування різних суб'єктів господарювання, зайняття ними різними видами господарської діяльності. Проте належна діяльність суб'єктів господарювання різних як організаційно-правових форм, так і форм власності є запорукою розвитку економіки держави в цілому. Водночас належна організація економіки в будь-якій державі є запорукою успішного функціонування держави, задоволення потреб її громадян, забезпечення соціальної спрямованості її розвитку. Як відомо, для ефективної діяльності будь-якої організованої системи необхідним є належне регулювання нею. Важливе місце в регулюванні такої системи, як економіка, відіграє держава. При цьому сутність регулювання державою фактично зводиться до визначення її співвідношення з економікою.

Питання співвідношення держави і економіки актуальні для будь-якої держави і в будь-якому періоді розвитку. Це питання «практично існувало завжди, з тих пір як з'явилася перша держава і буде існувати до тих пір, поки буде існувати держава. Це одне з «вічних» питань, яке кожного разу по-новому стає перед новою державною організацією»¹. Проголошення незалежності України також зумовило необхідність його вирішення. Розуміння сутності цієї діяльності держави має сприяти створенню належного законодавчого забезпечення її здійснення.

Статус економіки нашої держави насамперед відображається на господарській діяльності, оскільки модель співвідношення держави та економіки визначає умови здійснення господарської діяльності в державі. Саме межі втручання держави до сфери господарювання, фактичний стан здійснення державного регулювання господарської діяльності дає змогу говорити про ступінь свободи господарювання та підприємництва як його складової.

У сучасній науковій літературі є багато праць, присвячених питанням державного регулювання господарської діяльності або підприємництва, що стосуються різних аспектів та сфер його здійснення.

Різноманітність проявів, засобів та форм державного регулювання господарської діяльності спричинює різні тлумачення відповідного напрямку діяльності держави. Встановлення сутності державного регулювання господарської діяльності ускладнюється також багатоманітністю видів господарської діяльності, які мають певну специфіку в регулюванні.

У межах даної статті спробуємо визначити узагальнююче розуміння державного регулювання господарської діяльності, яке б відмежовувало цей напрям діяльності держави від інших.

«Регулювати» означає упорядковувати, вносити порядок, систему в якусь діяльність та/або встановлювати правильну взаємодію частин механізму². При цьому, якщо говорити про прив'язку «регулювання» до держави, то це те упорядкування, що здійснюється державою.

Юридична енциклопедія³ визначає державне регулювання як здійснення державою комплексних заходів (організаційних, правових, економічних тощо) у сфері соціальних, економічних, політичних, духовних та інших суспільних процесів з метою їх упорядкування, встановлення загальних правил і норм суспільної поведінки, а також запобігання негативним явищам у суспільстві.

Дещо по-іншому тлумачиться це поняття у словнику адміністративного права⁴: державне регулювання – спосіб державного впливу на стан і поведінку об'єкта управління переважно методами створення нормативно-правових механізмів, що регулюють відносини і поведінку суб'єктів адміністративного права і дозволяють суб'єкту самостійно орієнтуватися в сфері його діяльності.

Ю. О. Тихомиров⁵ взагалі зазначає, що державне регулювання «прив'язується» лише до економіки і виступає одним із проявів або функцією державного управління в широкому розумінні. Воно характеризується як встановлення і забезпечення державою загальних правил поведінки (діяльності) суб'єктів суспільних відносин і корегування їх залежно від умов, що змінюються.

Таку ж характеристику державного регулювання дає О. П. Альохін⁶, розуміючи його в широкому сенсі. Крім того, він вказує, що розуміння державного регулювання як функції державного управління є розумінням у вузькому сенсі, яке полягає в такому: «Державне регулювання спрямоване на створення сприятливих економічних, правових і організаційних умов діяльності комерційних і некомерційних організацій, підприємництва. Воно не припускає втручання державних органів у їх виробничу і господарсько-фінансову діяльність, крім випадків, коли його можливість прямо передбачена правовими актами... Таке регулювання полягає переважно у встановленні і коректуванні загального правового режиму їхньої діяльності, охоплює насамперед економічні і соціально-культурні процеси в цілому»⁷.

Питання про співвідношення понять «державне регулювання» та «державне управління» залишається і досі дискусійним.

Одні вчені вважають^{8,9,10}, що поняття державного управління є більш широким, ніж поняття державного регулювання, висловлюючи думку, що державне регулювання є однією з функцій державного управління; інші – навпаки визначають «державне регулювання» як більш широке поняття, ніж «державне управління», оскільки перше охоплює ширшу сферу організаційної діяльності держави¹¹, має більше методів здійснення¹².

Л. П. Коваленко зазначає, що «державним управлінням економікою називають адміністративно-правове регулювання в галузі економічних відносин, яке здійснюється на підставі законодавства шляхом прямого впливу на господарську діяльність суб'єктів економічних відносин, видання управлінських актів (правил, інструкцій, стандартів), яких мають додержуватися всі учасники суспільних економічних відносин, створення і забезпечення ефективного функціонування фінансової і податкової систем, тарифного і позатарифного регулювання товарообігу, обмеження монополізму, – з метою забезпечення стабільного функціонування і послідовного розвитку тієї чи іншої галузі економіки і напрямку розширення промислової могутності, впровадження нових технологій і інформатизації промислового процесу, створення гарантій здійснення соціально-економічних прав громадян (наприклад, збільшення кількості робочих місць і забезпечення належних умов праці)»¹³. Автор таким чином фактично визначає тотожними сутність державного управління та державного регулювання економікою в адміністративно-правовій літературі. На наш погляд, таке розуміння пов'язане насамперед з тим, що «регулювання, дійсно, є найбільш яскравим вираженням того комплексу дій, які здійснюються в процесі управлінської діяльності... А це означає, що регулювання «притягує» до себе інші управлінські функції, займає в їх системі центральне місце. Воно є найбільш загальною функцією державного управління, тобто процесу практичної реалізації виконавчої влади»¹⁴.

У наукових працях представників науки господарського права стверджується, що «протиставляти «управління господарською діяльністю» і «регулювання господарською діяльністю» немає необхідності, оскільки ці поняття дуже близькі за змістом»¹⁵, «між управлінням і регулюванням як формами державного (і недержавного) впливу на економіку, як способами впорядкування, організації і забезпечення економічних процесів, а, відповідно, і між поняттями, що позначають ці вольові суспільно значущі явища, нездоланної різниці немає»¹⁶.

Т. Кравцова вказує¹⁷, що державне регулювання можна розглядати як окрему галузь державного управління, яка являє собою цілеспрямовану організуючу діяльність органів державної влади, що реалізується за допомогою специфічних, притаманних лише їй правових форм і методів, які держава може застосовувати лише у сфері підприємництва. На думку В. П. Нагребельного й М. В. Оніщука, наведену в Юридичній енциклопедії¹⁸: «Державне регулювання ширше, ніж поняття державне управління, оскільки останнє для досягнення своїх цілей застосовує насамперед адміністративні методи». В. П. Нагребельний та М. В. Оніщук вважають¹⁹, що у сфері економіки державне регулювання передбачає встановлення загальних правил і

порядку господарювання, відповідальності за дотримання цих правил, виключає пряме втручання держави та її органів у діяльність економічних структур. На думку О. І. Харитонові²⁰, під державним регулюванням розуміють лише загальне впорядкування суспільних відносин в конкретній сфері економіки, що провадиться відповідно до вимог законодавства шляхом прямого впливу на господарську діяльність суб'єктів економічних відносин. Л. Г. Ходов визначає державне регулювання економікою та підприємницькою діяльністю як комплекс типових заходів законодавчого, виконавчого і контрольного характеру, який реалізується уповноваженими державними органами з метою стабілізації та коригування існуючої соціально-економічної системи до умов, що постійно змінюються²¹. Л. Р. Грицаєнко, погоджуючись з наведеним визначенням, доповнює його: «...та умов, які гарантуються можливістю застосування правових санкцій у випадку їх порушення»²². Н. О. Санахметова визначає державне регулювання економіки як одну із форм державного впливу на неї, що ґрунтується на законодавстві, реалізується шляхом встановлення і застосування державними органами правил, спрямованих на корегування економічної діяльності фізичних та юридичних осіб, і підтримується можливістю застосування правових санкцій при їх порушенні²³.

Відсутня однозначність визначення поняття «державне регулювання господарської діяльності» і в чинному законодавстві України. На жаль, нормативно-правові акти України, які є основою законодавчого забезпечення господарської діяльності в різних сферах господарювання, в тому числі базовий кодифікований закон – Господарський кодекс України, оперують різними термінами, що мають означати одне й те ж явище: «регулювання господарської діяльності», «державне регулювання господарської діяльності», «регулюючий вплив держави на суб'єктів господарювання», «регуляторна діяльність». При цьому на рівні законів, застосовуючи однаковий термін, наприклад «державне регулювання», законодавець вкладає в нього різний зміст.

Відповідно до ч. 1 ст. 12 Господарського кодексу України держава для реалізації економічної політики, виконання цільових економічних та інших програм і програм економічного й соціального розвитку застосовує різноманітні засоби і механізми регулювання господарської діяльності. При цьому законодавець не уточнює, про яке саме регулювання йдеться: державне чи правове. Тоді, як слушно зазначається в літературі²⁴, насправді правове регулювання суспільних відносин не зводиться лише до їх державного регулювання, а державне регулювання не завжди і не в усьому виявляється правовим. Отже, засоби і механізми правового та державного регулювання можуть бути різними. Частина 2 ст. 12 Господарського кодексу України визначає основні засоби регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання, називаючи їх у ч. 3 цієї ж статті вже засобами державного регулювання господарської діяльності. При цьому ст. 12 має назву «Засоби державного регулювання господарської діяльності». Таким чином, законодавець фактично ототожнює засоби регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання та засоби державного регулювання господарської діяльності, тоді як це не є тотожними явищами.

Прийняття у 2003 р. Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» зробило також свій внесок в плутанину понять щодо відповідного напрямку діяльності держави. Закон ввів такі поняття, як: «регуляторна політика у сфері господарської діяльності» та «регуляторна діяльність», надавши відповідні визначення. Проте у зв'язку з відсутністю загальних визначень інших суміжних, співзвучних понять, зокрема «регулювання», «державне регулювання», їх не завжди розмежовують, а то й сприймають як синоніми.

Крім того, доцільно також звернути увагу на те, що існуючі в законодавстві визначення поняття «державне регулювання» стосуються різних суспільних відносин і при цьому втілюють різний підхід законодавця. Так, зокрема, державне регулювання визначається як:

– проведення відповідної державної політики у сфері ... (Закон України «Про зайнятість населення» від 5 липня 2012 р. №5067-VI; Положення про порядок здійснення державного регулювання номерного ресурсу, затверджене рішенням Національної комісії з питань регулювання зв'язку від 5 серпня 2005 р. № 42);

– визначення нормативно-правовими актами певного порядку та контроль за ним, вироблення правових механізмів і встановлення прав і обов'язків органів державної влади, органів місцевого самоврядування, установ і організацій усіх форм власності у відповідній сфері (Закон України «Про захист суспільної моралі» від 20 листопада 2003 р. № 1296-IV);

– здійснення державою комплексу заходів щодо регулювання та нагляду у відповідній сфері (Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12 липня 2001 р. № 2664-III) або здійснення державою комплексних заходів щодо упорядкування, контролю, нагляду у відповідній сфері та запобігання зловживанням і порушенням у цій сфері (Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» від 30 жовтня 1996 р. №448/96-ВР). При цьому варто зазначити також те, що чинна нормативно-правова база України містить окремий Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», в якому дається визначення поняття «державний нагляд (контроль)» як діяльності уповноважених органів.

Таким чином, виходячи з вищезазначеного, в сучасних умовах розвитку держави та економіки можна розуміти державне регулювання господарської діяльності в широкому та вузькому сенсі.

У широкому сенсі державне регулювання господарської діяльності тотожне державному управлінню, тобто являє собою самостійний вид державної діяльності, що має організуючий, виконавчо-розпорядчий, підзаконний характер, особливої групи державних органів (посадових осіб) щодо практичної реалізації функцій та завдань держави, яка має своїми функціями: прогнозування й планування, організацію, керівництво, координацію, контроль та регулювання у вузькому сенсі.

Розуміння державного регулювання господарської діяльності у широкому сенсі зумовлено насамперед історичною перебудовою економіки України, переходом від адміністративно-командної до ринкової економіки, відмовою від прямого державного втручання в господарську діяльність. Враховуючи те, що здійснення державного управління господарською діяльністю в СРСР передбачало насамперед використання адміністративних методів, пряме втручання державних органів в діяльність підприємств (які були лише державними і таке втручання могло бути обґрунтованим), то з переходом до ринкової економіки, появою підприємств інших форм власності почали наголошувати на необхідності відходу від державного управління цієї діяльності. «Юридично владні основи в силу нерозуміння їх об'єктивної необхідності при будь-якій системі управління замість очищення від бюрократичних наростів були оголошені неприйнятними зовсім»²⁵. Проте зміни потребували фактично методи та форми його здійснення. Таким чином, зважаючи на необхідність відходу від державного управління господарської діяльності, при цьому розуміючи необхідність здійснення всіх його функцій у цій сфері, почали говорити, закріплювати в нормативно-правових актах положення про перехід від державного управління до державного регулювання господарською діяльністю, але вкладаючи у зміст цієї діяльності всі функції державного управління.

У вузькому сенсі державне регулювання господарської діяльності можна розуміти як функцію державного управління, що полягає у упорядкуванні, налагодженні взаємозв'язків між елементами керованої системи (господарської діяльності) шляхом встановлення загальних правил, нормативів, які є обов'язковими для всіх учасників господарської діяльності (як суб'єктів господарювання, так і органів державної влади). Державне регулювання господарської діяльності у вузькому розумінні має своїм проявом прийняття певного нормативно-правового акта і фактично зводиться до нормативно-правового регулювання.

Тож, підсумовуючи, варто наголосити, що враховуючи важливість здійснення ефективного державного регулювання господарської діяльності як у широкому, так і вузькому сенсі, доцільно передбачити одноманітність розуміння державного регулювання господарської діяльності в законодавстві України та виходячи з мети здійснення цієї діяльності державою обирати для застосування лише ефективні інструменти.

¹ Общая теория государства и права. Академический курс : в 2 т. [отв. ред. проф. М. Н. Марченко]. – М. : Изд-во «Зерцало», 1998. – Т. 1: Теория государства. – 416 с. – С. 213.

² Словник іншомовних слів. – К., 1974. – С. 575.

³ *Нагребельний В. П.* Державне регулювання // Юридична енциклопедія : в 6 т. / В. П. Нагребельний, М. В. Оніщук ; редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К. : Укр. енцикл., 1998. – Т. 2: Д-Й, 1999. – С. 118.

⁴ Словарь административного права / колл. авт. – М. : Фонд «Правовая культура», 1999. – С. 101.

⁵ Курс административного права и процесса / Ю. А. Тихомиров. – М., 1998. – С. 376.

⁶ *Алехин А. П.* Административное право Российской Федерации : учеб. / А. П. Алехин, А. А. Кармолицкий, Ю. М. Козлов. – М. : ИКД «Зерцало-М», 2002. – С. 392.

⁷ Там само.

⁸ Там само.

⁹ Административное право : учеб. / под ред. Ю. М. Козлова, Л. Л. Попова. – М. : Юристь, 1999. – С. 519, 527.

¹⁰ Курс административного права и процесса / Ю. А. Тихомиров. – М., 1998. – С. 376.

¹¹ Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : у 2 т. / ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). – К. : Юридична думка, 2004. – Т. 1: Загальна частина. – С. 65.

¹² *Нагребельний В. П.* Вказана праця. – С. 118.

¹³ Адміністративне право : підруч. / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гарашук, В. В. Богущкий та ін. ; за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гарашука, В. В. Зуй. – 2-ге вид., переробл. та допов. – Х. : Право, 2013. – 656 с. – С. 324.

¹⁴ Административное право : учеб. / под ред. Ю. М. Козлова, Л. Л. Попова. – М. : Юристь, 1999. – 728 с. – С. 519.

¹⁵ Господарське право : підруч. / О. П. Подцерковний, О. О. Квасніцька, А. В. Смітюх та ін. ; за ред. О. П. Подцерковного. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Х. : Одіссей, 2012. – 640 с. – С. 68.

¹⁶ *Віхров О. П.* Організаційно-господарські правовідносини : моногр. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2008. – 512 с. – С. 57.

¹⁷ *Кравцова Т.* Правова природа державного регулювання підприємницької діяльності / Т. Кравцова // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 8. – С. 4.

¹⁸ *Нагребельний В. П.* Вказана праця. – С. 118.

¹⁹ Там само. – С. 118–119.

²⁰ *Харитонов О. І.* Управління економікою / О. І. Харитонов // Адміністративне право України : підруч. ; за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Юридична література, 2003. – С. 326.

²¹ Україна: чи сприятливі умови для підприємницької діяльності. Опитування підприємств, проведене Українською Маркетинговою групою Міжнародної фінансової корпорації у 2002 році / А. Неміцкас, Б. Сенчук, О. Бабанін. – К., 2002. – 132 с.

²² *Грицаєнко Л.Р.* Адміністративно-правові аспекти підприємницької діяльності в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / Л.Р. Грицаєнко ; НАН України; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. – К., 2001. – С. 4.

²³ *Саніахметова Н. О.* Регулювання підприємницької діяльності в Україні (організаційно-правові аспекти) : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.07 / Н. О. Саніахметова ; Одеська держ. юридична академія. – Одеса, 1998. – 35 с. – С. 5.

²⁴ *Пьянов Н. А.* Государственное регулирование как самостоятельная научная проблема / Н. А. Пьянов // Журнал российского права. – 2012. – № 5. – С. 60.

²⁵ *Алехин А. П.* Административное право Российской Федерации : учеб. / А. П. Алехин, А. А. Кармолицкий, Ю. М. Козлов. – М. : Зерцало, 1997. – 672 с. – С. 11.

Резюме

Бевз С. І. До питання про сутність державного регулювання господарської діяльності.

Сучасний стан сфери господарювання актуалізує питання взаємодії її з органами державної влади, що відбувається насамперед при державному регулюванні господарської діяльності. Різноманітність проявів, засобів та форм державного регулювання господарської діяльності спричинює різні тлумачення відповідного напрямку діяльності держави. На підставі аналізу наукових поглядів щодо сутності державного регулювання в цілому та економіки, господарської діяльності зокрема, а також окремих положень законодавства України пропонується розуміння сутності державного регулювання господарської діяльності у вузькому та широкому сенсі.

Ключові слова: державне регулювання, державне регулювання економіки, державне управління економікою, регулювання господарської діяльності, державне регулювання господарської діяльності.

Резюме

Бевз С. И. К вопросу о сущности государственного регулирования хозяйственной деятельности.

Текущее состояние сферы хозяйствования актуализирует вопросы взаимодействия этой сферы с органами государственной власти, что происходит, в первую очередь, при государственном регулировании хозяйственной деятельности. Разнообразие проявлений, средств и форм государственного регулирования хозяйственной деятельности обуславливает разные трактования соответствующего направления деятельности государства. На основании анализа научных взглядов относительно сущности государственного регулирования в целом и экономики, хозяйственной деятельности в частности, а также отдельных положений законодательства Украины предлагается понимание сущности государственного регулирования хозяйственной деятельности в узком и широком значении.

Ключевые слова: государственное регулирование, государственное регулирование экономики, государственное управление экономикой, регулирование хозяйственной деятельности, государственное регулирование хозяйственной деятельности.

Summary

Bevz S. To a question on entity of State regulation of business activity.

Current situation in business activity makes actual a question of its interaction with state bodies and, first of all, it arises from state regulation of business activity.

Current situation in business activity makes actual a question of its interaction with state bodies and, first of all, it arises from state regulation of business activity. The variety of demonstrations, means and forms of state regulation of business activity causes a different interpretation of appropriate field of state activity. Basing on the analysis of scientific views on the essence of state regulation in general and the economy, business activity in particular, and certain provisions of the legislation of Ukraine and we suggest an approach to the understanding of State regulation of business activity in a narrow and a broad sense.

Key words: state regulation, state regulation of the economy, state management of the economy, regulation of business activity, state regulation of business activity.

УДК 342

В. А. ДЕРЕЦЬ

Вікторія Анатоліївна Дерещь, кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України

**УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ У ФОРМУВАННІ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ
ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ**

Увагу науковців привертають питання розвитку в Україні громадянського суспільства та ефективного механізму взаємодії його інститутів з органами виконавчої влади. Практика державного управління потребує посилення впливу інститутів громадянського суспільства на прийняття суспільно важливих рішень, проведення регулярних консультацій із громадськістю з важливих питань життя суспільства і держави. Як зазначено в Стратегії державної політики, сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні, аналіз розвитку громадянського суспільства свідчить про наявність комплексу проблем, що є актуальними як для суспільства, так і для держави: зберігаються тенденції до непрозорості, закритості та забюрократизованості в діяльності органів виконавчої влади замість налагодження ефективного діалогу з суспільством; механізми участі громадськості у формуванні та здійсненні державної політики належним чином не реалізуються тощо¹.

До проблематики участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики зверталися, зокрема, Т. Александрова, Т. Андрійчук, М. Віхляєв, А. Волошина, К. Глубоченко, М. Лациба, Н. Окша, С. Стеценко, О. Федорова.